

Міністерство освіти і науки України
Індустріально-педагогічний технікум Конотопського інституту
Сумського державного університету

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
Дмитро Косенко
28 лютого 2020 р.

ПРОГРАМА

співбесіди з історії України

на основі базової загальної середньої освіти

Розглянуто і схвалено на засіданні
циклової комісії суспільно-
гуманітарних дисциплін
Протокол № 7 від 25.02. 2020 р.
Голова циклової комісії Хоменко В.О.

Пояснювальна записка

Не викликає сумніву, що майбутній спеціаліст будь-якого профілю повинен глибоко знати вітчизняну історію, вільно володіти історичними методами дослідження. Для успішного вивчення дисципліни «Історії України», абітурієнт повинен володіти ґрунтовними знаннями шкільної програми за 5-9 клас.

Програма вступних випробувань з історії України охоплює розділи шкільної програми з курсу «Історія України», які вивчаються при здобуванні базової загальної середньої освіти.

У запропонованій програмі стисло наведено зміст розділів шкільної програми, де вказано основний понятійний апарат, яким повинен володіти випускник 9-го класу, наводиться перелік основних питань, які виносяться на вступні випробування. Цей перелік дасть можливість абітурієнту систематизувати свої знання та допоможе зорієнтуватися, на які питання потрібно звернути увагу при підготовці до вступного екзамену з історії України.

Оцінювання результатів вступних випробувань передбачає оцінювання засвоєних абітурієнтами знань і сформованих умінь та навичок:

- знання дат, хронологічних меж, періодів найбільш важливих історичних подій і процесів;
- знання фактів, місця, обставин, учасників, результатів подій;
- співвіднесення одиничних фактів і типових загальних явищ;
- визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- групування (класифікація) фактів за вказаною ознакою;
- знання історичних понять термінів, їх визначень;
- розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

З дисципліни «Історія України» абітурієнт повинен знати :

- сутність основних проблем історії народу України;
- основні закони та етапи розвитку людського суспільства від найдавніших часів до початку ХХ ст;
- витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах;
- суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного розвитку українського народу;
- історичні події;
- зародження та розвиток української державності;
- процеси розбудови сучасної незалежної української держави;
- діяльність історичних осіб.

вміти:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- розрізняти тенденційно подану інформацію;
- орієнтуватись у науковій періодизації історії України;
- вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему.

Під час виконання завдань вступники мають виявити:

- знання історичних фактів, подій, явищ, процесів, понять, термінів, хронології, картографії, історичних особистостей, культурно-історичних пам'яток;
- уміння аналізувати, узагальнювати, визначати причини й наслідки історичних подій та явищ, оцінювати їхнє значення;

- уміння встановлювати відповідність і послідовність між подіями, явищами, процесами та періодами;
- уміння працювати з історичними джерелами: історичними документами, картами, схемами, фотоматеріалами тощо.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ СПВБЕСІДИ

№	Розділ програми	Зміст програми.
	Вступ	Предмет історії України, її періодизація. Джерела.
1	Стародавня історія України	<p>Поява і розселення людей на території України. Кам'яний вік. Палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Форми суспільної організації у кам'яному віці. Енеоліт. Трипільська культура (етнічна приналежність; поселення; господарство; релігія та культура). Бронзовий вік. Племена раннього залізного віку на території України: кіммерійці, скіфи, сармати (суспільний устрій, релігія, господарство, військова справа). Античні міста-держави на території України (причини грецької колонізації, господарство; господарство; політичний устрій; культура і релігія; найбільші міста). Боспорське царство. Велике переселення народів. Давні слов'яни (походження; господарство; розселення). Східні слов'яни. Племена східних слов'ян (заняття, вірування, побут та звичаї).</p>
2	Виникнення та розквіт Київської Русі	<p>Заснування Києва. Кий, Щек, Хорив та їхня сестра Либідь. Розселення східнослов'янських племінних союзів. Куявія. Аскольд. Славія. Рюрик. Утворення Київської Русі. Походження назв «Русь», «Україна». Внутрішньополітична та зовнішньополітична діяльність князів: Олега, Ігоря, Ольги. Стосунки княгині Ольги з Німеччиною. Місія єпископа Адальберта до Києва. Правління Святослава. Правління Володимира Великого. Запровадження християнства як державної релігії. Реформи князя Володимира. Князювання Ярослава Мудрого.</p> <p>Правління Ярославичів. Боротьба за київський стіл між Ярославичами. Любецький князівський з'їзд. Князювання Володимира Мономаха. Правління Мстислава Володимировича .</p>

3	Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава - правонаступниця Київської Русі	Причини роздробленості Київської Русі. Наслідки розпаду Київської Русі. Розвиток Київського, Чернігово-Сіверського, Переяславського князівств. Боротьба за київський стіл. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Правління князя Романа Мстиславовича. Князування Данила Галицького. Доля Галицько-Волинського князівства після смерті Данила Романовича. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Похід Батия на Київ. Наслідки золотоординського ярма для українських земель.
4	Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави у IX- XIV ст..	Суспільно-політичне та господарське життя Київської Русі. Соціальний устрій Русі. Суспільно-політичне та господарське життя Галицько-Волинської держави. Соціальний устрій Галицько-Волинського князівства. Розвиток освіти та культури Київської Русі. Будівництво Софійського собору та Золотих Воріт в Києві. Створення Остромирового Євангелія. «Повість минулих літ». «Слово о полку Ігоревім». Розвиток освіти та культури Галицько-Волинської держави. Поширення писемності. Походження назви «Україна» та національної символіки
5	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV - першій половині XVI ст..)	Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу Литовської держави. Розгром татар на річці Сині Води. Кревська унія. Політичне становище українських земель після унії. Правління князя Вітовта. Городельська унія. Князування Свидригайла Ольгердовича. Відновлення та остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства та його перехід у васальну залежність від Туреччини. Виникнення українського козацтва. Включення Закарпаття до складу Угорщини, Буковини до складу Молдавського князівства. Московсько-литовські війни. Господарське життя України. Розвиток ремесел та торгівлі. Магдебурзьке право. Соціальний устрій. Литовські статuti. Антифеодальний рух. Розвиток культури та освіти.
6	Українські землі під владою Речі Посполитої. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу	Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Д. Вишневецький. Козацькі повстання 90-х років XVI ст.. Люблінська унія та її вплив на українські землі. Реєстрове козацтво. Участь українського козацтва в Хотинській війні. П. Конашевич-Сагайдачний. Козацькі повстання 20-х – 30-х років XVIIст..

7	Національно- культурний рух в Україні в другій половині XVI - першій половині XVII ст..	Православна церква в другій половині XVI ст Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Братський рух. Пересопницьке Євангеліє. Берестейська церковна унія та її вплив на церковне життя. Утворення греко-католицької церкви. Православна церква в першій половині XVII ст... Петро Могила. Розвиток освіти та культури. Острозька академія. Києво-Могилянський колегіум. Друкарство (Швайпольт Фіоль, Франциск Скорина, Іван Федоров)
8	Національно- визвольна війна українського народу проти Речі Посполитої середини XVII ст..	Причини, характер та рушійні сили національно-визвольної війни українського народу. Її періодизація. Воєнні дії 1648-1649 рр. Зміни в суспільно- політичному житті. Утворення Української козацької держави - Війська Запорозького. Зборівський мирний договір. Воєнно-політичні події 1650-1653 рр. Білоцерківський договір. Українсько-московські відносини. Переяславська рада. Березневі статті та їх значення. Завершення війни. Діяльність Богдана Хмельницького.
9	Українські землі в другій половині XVII ст.. Поділ України та боротьба за незалежність	Становище Української держави після смерті Богдана Хмельницького. Гетьманування І.Виговського. Умови Гадяцького договору. Московсько-українська війна 1658-1659 рр. та її наслідки. Гетьманування Юрія Хмельницького. Початок поділу України. Період «Руїни» та його наслідки. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Умови та значення для України Бахчисарайського мирного договору та «Вічного миру». Роль і місце Запорозької Січі під час національно-визвольної війни та Руїни. Іван Сірко. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі
10	Українські землі наприкінці XVII - першій половині XVIII ст..	Гетьманування І. Мазепи. Коломацькі статті. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Причини, перебіг та наслідки національно-визвольного повстання на Правобережжі у 1700-1704 рр. Семен Палій. Північна війна та роль українських полків в ній. Повстання І. Мазепи. Переговори Мазепи зі шведською стороною і перехід на бік Швеції. Воєнно-політичні акції Петра I проти українців. Полтавська битва та її наслідки для України. Конституція П. Орлика та її історичне значення. Гетьманування І. Скоропадського. Решетилівські статті. Обмеження автономії Гетьманщини. Перша Малоросійська колегія. Гетьманування П. Полуботка. Гетьманування Д. Апостола Правління гетьманського уряду .

11	Культура України другої половини XVII - першої половини XVIII ст..	Історичні умови та особливості розвитку культури України. Стан освіти та книгодрукування. Наука. Розвиток літератури: Л. Баранович, І. Гізель, літописи Г.Граб'янки та С. Величка, «Літопис самовидця». Архітектура, графіка та малярство. Видатні українські композитори: А. Ведель, Д. Бортнянський, М.Березовський.
12	Українські землі у другій половині XVIII ст..	Гетьманування К. Розумовського. Остаточна ліквідація гетьманства. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Заселення Південної України. Гайдамацький та опришківський рухи. Коліївщина. Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої. Приєднання Кримського ханства до Росії
13	Культура України другої половини XVIII ст..	Розвиток освіти, науки. Книгодрукування. Література. Музичне та театральне мистецтво. Архітектура та образотворче мистецтво.
14	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст..	Адміністративно-територіальний устрій українських земель. Промисловий переворот та зародження ринкової економіки. Військові поселення. Україна у вітчизняній війні 1812 р. Національне відродження в Україні. Декабристський рух в Україні. Південне товариство. «Руська правда» П. Пестеля. Розвиток національного руху. Кирило-Мефодіївське братство. Т.Г. Шевченко. Російські та польські суспільні рухи. Антифеодальний рух на українських землях. Виступи під проводом Устима Кармелюка. Київська козаччина.
15	Західноукраїнські землі наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст..	Включення західноукраїнських земель до Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний поділ. Реформи Марії Терезії та Йосифа II. Національне та соціальне становище українців в Східній Галичині, Закарпатті та Північній Буковині. Соціально-економічний розвиток Західної України. Антифеодальна боротьба на західноукраїнських землях. Повстання під проводом Л. Кобилиці. «Холерні бунти» в Закарпатті. Початок національного відродження в Західній Україні. «Руська трійця». Революція 1848 - 1849 рр. на західноукраїнських землях. Діяльність Головної руської ради. Національно- визвольний рух 1848 р. у Галичині.
16	Культура України кінця XVIII - першої половини XIX ст..	Розвиток освіти, науки. Література. Культурно-освітній рух. «Історія Русів». Архітектура. Образотворче мистецтво. Театр. Музика.

17	Наддніпрянська Україна в другій половині XIX ст..	Селянська реформа 1861 р.: мета, зміст, та наслідки. Реформи 1860-1870-х рр. Політика російського царизму щодо України. Соціально-економічний розвиток Наддніпрянської України: сільське господарство, промисловість, торгівля, фінанси. Соціальні зміни в Україні. Суспільно-політичне життя в Україні. Валуєвський циркуляр (1863 р.). Емський указ (1876 р.). Російський визвольний рух в Україні. Польський визвольний рух в Україні. Хлопомани. Український визвольний рух. Діяльність громад. М. Драгоманов. Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства». Діяльність народників в Україні. Діяльність «тарасівців».
18	Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст..	Адміністративні зміни в Австрійській імперії (1867 р.). Західноукраїнські землі в Австро-Угорській імперії. Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Соціально-економічний розвиток Галичини, Буковини та Закарпаття. Розвиток кооперативного руху. Трудова еміграція. Суспільно-політичні рухи в Західній Україні. Народовці (українофіли). Радикали. Москвофіли. Утворення політичних партій. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта».
19	Культура України у другій половині XIX ст..	Становлення та консолідація української нації. Освіта та наука. Розвиток літератури, архітектури, скульптури та живопису. Театр і музика. Підприємці-меценати.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА СПІВБЕСІДУ

1. Укажіть прізвище лідера селянського повстанського руху на Катеринослащині та в Північній Таврії, якого вважають «Устимом Кармалюком XX століття».
2. Укажіть назву найдавнішої стоянки первісних людей на території України.
3. Укажіть наслідки князівських міжусобиць для подальшого розвитку Київської Русі.
4. Укажіть назву літопису, автором якого вважається чернець Києво-Печерського монастиря Нестор.
5. Укажіть соціальну причину виникнення українського козацтва.
6. Укажіть прізвище гетьмана України за фактом його біографії.

7. Укажіть положення, яке характеризує становлення ринкових відносин у сільському господарстві України в першій половині XIX ст.
8. Установіть послідовність подій, які відбулися на українських землях, що перебували у складі Литви та Польщі в XIV-XV ст.
9. Установіть відповідність між назвами іноземних держав та українськими землями, які їм належали на початку XVI ст.
10. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, які характеризують соціальну структуру Київської Русі.
11. Укажіть дату походу на половців сіверського князя Ігоря Святославовича, описаного невідомим автором у «Слові о полку Ігоревім»
12. Укажіть археологічну культуру, яку відкрив археолог В. Хвойка під Києвом
13. Укажіть рису, притаманну пануванню Золотої Орди на руських землях
14. Укажіть соціальні прошарки українського населення XIV-XV ст., які належали до привілейованого стану суспільства
15. Укажіть посадову особу Запорізької Січі, яка зосереджувала у своїх руках найвищу військову, адміністративну й судову владу
16. Укажіть положення українсько-московського договору, яке обмежувало суверенітет Української держави
17. Укажіть назву таємної політичної організації, яка діяла в Києві в січні 1846 — березні 1847 рр.
18. Визначте послідовність битв Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.
19. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, які характеризують економічний розвиток України в другій половині XIX ст.
20. Установіть відповідність між назвами реформ 60-70-х рр. XIX ст. та датами їх проведення
21. Укажіть назву договору, внаслідок якого Лівобережна Україна і Київ на 2 роки залишалися у складі Росії, Правобережжя поверталось Польщі, а Запоріжжя мало перебувати під спільним управлінням двох держав
22. Укажіть хронологію внутрішньополітичного життя Київської Русі

23. Укажіть ім'я князя, який у 1199 р. об'єднав галицькі та волинські землі в єдину державу
24. Укажіть особливість польського володарювання на українських землях у XIV-XV ст.
25. Укажіть твердження, які відповідають умовам Берестейської церковної унії:
26. Продовжіть речення: «Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України відрізнявся від устрою Лівобережної Гетьманщини тим, що...»
27. Укажіть назву західноукраїнських земель, які на початку XX ст. називали «українським П'ємонтом»
28. Визначте послідовність історико-археологічних періодів розвитку людства на території України
29. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, які характеризують адміністративно-політичний устрій козацької держави
30. Установіть відповідність між іменами князів Київської Русі та періодами їхнього перебування при владі
31. Продовжіть речення «Результатом національно-визвольних повстань українського народу проти Речі Посполитої у 20-30-х рр. XVII ст. стало...»
32. Укажіть ім'я князя Київської Русі за уривком з «Літопису руського»
33. Укажіть дату події, про яку йдеться в уривку з історичного документа
34. Укажіть основні напрями діяльності князя Костянтина-Василя Острозького
35. Укажіть прізвище митрополита Української православної церкви, який домігся від польського короля визнання вищої православної ієрархії
36. Укажіть назву договору, про який ідеться в історичному документі
37. Укажіть принцип російської та австрійської колоніальної політики, який виявився в посиленні ролі чиновників у державі
38. Розташуйте в хронологічній послідовності події, пов'язані з ліквідацією автономного устрою України в другій половині XVIII ст.
39. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, які характеризують економічний розвиток України в другій половині XIX ст.

40. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, які характеризують адміністративно-політичний устрій козацької держави
41. Укажіть назву української політичної організації, за уривком з ухваленого документу.
42. Продовжіть речення: «Зовнішня політика київського князя Ярослава Мудрого були спрямована на...»
43. Укажіть назву архітектурної споруди Київської Русі, яку було закладено Ярославом Мудрим на місці перемоги над печенігами
44. Укажіть назву угоди про об'єднання Польського королівства й Великого князівства Литовського в єдину державу — Річ Посполиту
45. Укажіть роки гетьманства в Лівобережній Україні І. Самойловича
46. Укажіть назву держави, з якою гетьман П. Дорошенко підписав Корсунські статті 1669 р.
47. Продовжіть речення: «Ліквідації Російською імперією української державності у другій половині XVIII ст. сприяли...»
48. Розташуйте в хронологічній послідовності події, пов'язані з розвитком Галицько-Волинської держави
49. Установіть відповідність між визначеннями та видами творів давньоруської культури
50. Установіть відповідність між назвами іноземних держав та українськими землями, які їм належали на початку XVI ст.
51. Визначте наслідок московсько-української війни 1658-1659 рр.
52. Визначте, чи правильне твердження: «Широке розселення слов'ян по території Європи під час Великого переселення народів було спричинене...»: 1) зростанням потреб у нових пасовиськах й орних землях; 2) прийняттям християнської релігії племінними вождями.
53. Укажіть дату першої літописної згадки назви «Україна» щодо земель Південної Київщини та Переяславщини:
54. Укажіть поняття, яке відповідає визначенню: «Місто, яке вибороло незалежність від сеньйора й мало право на самоврядування»

55. Укажіть назву фортеці, про яку йдеться в історичному документі
56. Укажіть назву вищого виконавчого органу влади Української козацької держави, що вирішував поточні справи внутрішнього управління та зовнішньої політики
57. Укажіть твердження, яке розкриває зміст Маніфесту російського імператора Олександра II про скасування кріпосного права
58. Установіть хронологічну послідовність подій, які відбулися в Україні в першій половині XVIII ст.
59. Установіть відповідність між характеристиками та назвами соціальних станів у Лівобережній та Слобідській Україні в другій половині XVIII ст.
60. Установіть відповідність між прізвищами українських гетьманів і назвами підписаних ними договорів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБИТУРІЄНТІВ

Рівні	Бали	Критерії оцінювання
1. Початковий	1	Відсутнє знання основного програмного матеріалу; Абітурієнт може відтворити кілька історичних термінів, явищ, повинен вибрати вірний варіант відповіді (на рівні "так-ні");
	2	Частково визначає хронологічну послідовність подій; Розрізняє окремі історичні події та явища без зв'язку між ними. Немає знань більшої частини програмного матеріалу та головного фактичного матеріалу;
	3	Немає розуміння ходу історичного розвитку України в цілому і окремих його етапів; Відсутнє розуміння історичних закономірностей та взаємозв'язків; Відсутнє володіння необхідними для виконання завдання вміннями; Має фрагментарні уявлення про роботу з історичними джерелами.

	4	<p>Найвні знання основної частини програмного матеріалу, але питання розкривається неповно, абітурієнт показує лише окремі знання і вміння;</p> <p>Слабко орієнтується в поняттях;</p> <p>Має фрагментарні навички в роботі з історичними документами;</p>
2. Середній	5	<p>Самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі;</p> <p>Здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання; Знає основні дати;</p> <p>Орієнтується в хронології;</p>
	6	Показано загальні знання з історії України, допускаються суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу.
3. Достатній	7	<p>Абітурієнт правильно відтворює логіку історичних подій, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, аналізує явища, оцінює діяльність історичних постатей;</p> <p>Абітурієнт має достатньо повні знання, вільно використовує навчальний матеріал в стандартних та змінених нестандартних ситуаціях; логічно висвітлює події з точки зору історичного взаємозв'язку; синхронізує історичні події;</p>
	8	Абітурієнт вільно оперує вивченим матеріалом, самостійно аналізує та систематизує історичні явища;
	9	Абітурієнт виконує прості творчі завдання, володіє методами аналізу історичних явищ, процесів, подій, однак допускаються незначні помилки.
4. Високий	10	<p>Абітурієнт має глибокі та повні знання історичних подій, явищ, лідерів; може визначати тенденції та протиріччя історичних процесів;</p> <p>Вирішує творчі завдання;</p> <p>Вільно володіє визначеними програмою знаннями, вміннями</p>
	11	<p>Вільно орієнтується у нестандартних ситуаціях;</p> <p>Відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної;</p> <p>Здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну;</p>
	12	<p>Абітурієнт здатен до самостійного вивчення матеріалу;</p> <p>Абітурієнт має системні знання, вміє їх самостійно набувати.</p>

Нормативи оцінювання

Бали	Кількість правильних відповідей
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12

Результат співбесіди з історії України для вступників на основі базової середньої освіти оцінюється згідно таблиці відповідності кількості тестових балів оцінкам за шкалою від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів, що дає можливість вважати результати співбесіди успішними, повинна становити не менше 100 балів.

Бал	Оцінка 100 - 200
0-1	Не допущено до конкурсу
2	Не допущено до конкурсу
3	Не допущено до конкурсу
4	100
5	112,5
6	125
7	137,5
8	150
9	162,5
10	175
11	187,5
12	200

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О.Д. Історія України: Навч. Посібник. /3-тє вид., вип., доп. - К.: Академвидав, 2007. - 688 с.
2. Буштрук О.В. Історія України: Навч. Посібник. 7-8 кл. - Х.: Країна мрій, 2003. - 248 с.
3. Власов В. Історія України: Підручник для 7 кл. загально освіт. Навч. закл. - К.: Генеза, 2005. - 280 с.
4. Власов В. Історія України: Підручник для 8 кл. загально освіт. Навч. закл. - К.: Генеза, 2005. - 256 с.
5. Греченко В.А., Ярмиш О.Н. Історія України. Всесвітня історія ХХ - ХХІ століть. Довідник для абітурієнта. - Х.: Торсінг, 2003. - 336 с.
6. Гупан Н.М., Пометун О.І. Новітня історія України: 1914-1939: 10 кл.: Навч. посіб. - К.: А.С.К., 2003. - 352 с.
7. Гупан Н.М., Пометун О.І., Фрейман Г.О. Новітня історія України: 11 кл.: Навч. посіб. - К.: А.С.К., 2007. - 384 с.
8. Гусак С.В. Історія України. Всесвітня історія ХХ - ХХІ століть. Довідник старшокласника та абітурієнта. - Харків: Торсінг плюс, 2006. - 368 с.
9. Земерова Т.Ю., Скирда І.М. Практичний довідник. Історія України. - Харків: Весна, 2008. - 448 с.
10. Історія. Комплексний довідник / В.А. Греченко, Ю.Г. Лебедева, С.Л. Губіна. - Х.: Торсінг плюс, 2009. - 384 с.
11. Історія України ХХ ст.: Для тих, хто готується до іспитів / О.В. Гісем, В.М. Даниленко, Ф.Л. Левітас, А.Л. Ольбішевський, П.П. Панченко. - К.: Ніка-Центр, 1999. - 160 с.
12. Історія України. Комплексне видання: Довідник. Репетитор. Тренувальні тести / О.П. Мокрогуз, А.О. Ермоленко, О.В. Гісем, О.О. Мартинюк - Х.: «Літера» ЛТД, 2009. - 224 с.
13. Король В.Ю. Історія України: Посібник для абітурієнтів. - К.: Видавничий центр «Академія», 1999. - 360 с.
14. Лях Р.Д., Темірова Н.Р. Історія України. З найдавніших часів до середини ХІV ст.: Підруч. Для 7-го кл. серед. шк. - К.: Генеза, 1995. - 119 с.
15. Сарбей В.Г. Історія України (ХІХ - початок ХХст.): Підручник для 9 класу середньої школи - К.: Генеза, 1996. - 248 с.
16. Швидько Г.К. Історія України (ХІV - ХVІІІ ст.) (проб. підруч. для 8 кл. середн. Шк.). - К.: Генеза, 1996. - 304 с.